

RUCE

Číslo 10

Květen 2006

Vážení čtenáři,

otevíráte desáté, tedy v nedlouhé historii našeho občasníku vlastně dvojnásobně jubilejní číslo zpravodaje, neboť připomíná desáté výročí založení našeho sdružení. V tomto čísle se ale zastavíme ještě u jednoho výročí: jubilea uměleckoprůmyslové školy na pražském Žižkově, V pozoruhodné budově studovala řada z vás, především uměleckých truhlářů a řezbářů. Pro absolventy byla její návštěva každodenní samozřejmostí a proto (a nejen je) upozorňujeme na její místo v dějinách uměleckého řemesla. Tak jako loni i letos vás zveme na studijní cestu do zahraničí, tentokrát do Mnichova, na jaře do Bavorského národního muzea s bohatými sbírkami starého umění a uměleckých řemesel, na podzim pak do vévodské a královské rezidence s rozsáhlými interiéry a pověstnou klenotnicí. Tradiční umělecká řemesla spolu s restarováním se předvedou na mezinárodním veletrhu Denkmal v Lipsku. Bohužel se nepodařilo získat peníze na naši přímou prezentaci a můžeme Vám nabídnout proto alespoň zprostředkování prohlídky tohoto veletrhu. Příspěvky do diskuse o vzdělávání a budoucnosti specialistů v oboru uměleckých řemesel, k níž jsme vás v lednu vyzvali, se staly podnětem k dalšímu jednání prezidia v této závažné oblasti. V reakci na únorovou mimořádnou valnou hromadu a situaci v restaurování připojujeme několik poznámek o restaurování v uměleckém řemesle. JUDr. František Jaroš otvírá pro vás v tomto čísle další důležitou rubriku, Právnícké okénko, věnované tentokrát problematice smluv se zákazníkem. Na závěr připojujeme několik informací a pozvánku na valnou hromadu.

RUDOLFINEA SLAVÍ DESÁTÉ NAROZENINY

Nechce se ani věřit, že je tomu už deset let, co jsme na nezapomenutelné výstavě obdivovali nádheru uměleckého řemesla doby císaře Rudolfa II., kdy umělečtí řemeslníci byli významnými osobnostmi, váženými členy umělecké pospolitosti stejně jako malíři, sochaři nebo architekti. Všichni tvořili umělecká díla často v úzké a nepostradatelné spolupráci. A za čtyři staletí?

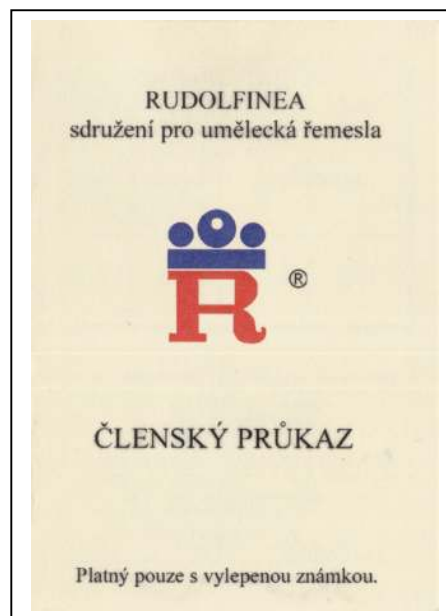
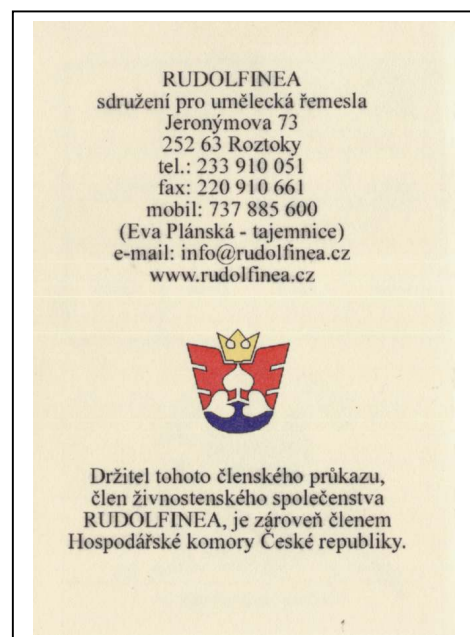

Bylo zrušeno Ústředí lidové umělecké výroby na podporu tradičního lidového řemesla, Ústředí uměleckých řemesel, které pod patronací Ministerstva kultury pečovalo o jejich rozvoj i restaurování památek užitého umění, zanikla většina družstev umělecké výroby. Idea dalšího uchování rozmanitých uměleckořemeslných oborů a záchranu kulturního dědictví v tak rozsáhlé a specializované oblasti hmotné kultury vedla roku 1996 k založení sdružení pro umělecká řemesla, které si v názvu Rudolfinea hodlá trvale připomínat éru zlatého věku uměleckých řemesel. Před sdružením vyvstal kardinální úkol: najít způsob, jak pomoci této vážně ohrožené sféře. Na dlouhou dobu bylo hlavní úsilí věnováno přípravě mistrovské školy, která by sloužila k dalšímu vzdělávání uměleckých řemeslníků. Nový impulz a skutečnou naději na rozvoj a prosazení zájmů sdružení, které nenašlo a nenachází pochopení na Ministerstvu kultury, přineslo až členství v Hospodářské komoře České republiky v roce 2000.

Teprve ve spolupráci s ústřední organizací hájící zájmy malých a středních podnikatelů, jejíž předstupně sahají u nás až do druhé poloviny 19. století, mohlo autorizované profesní živnostenské společenstvo dokončit projekt Mistrovské školy uměleckých řemesel a získat jí odpovídající vážnost. V roce 2003 obdrželi první absolventi tohoto studia osvědčení odborné způsobilosti, certifikát HK ČR platný v EU i obnovený

titul „mistr uměleckého řemesla“ jako známku profesní

kvality. Nový mistrovský list dostali i zkušení mistři za zásluhy o kontinuitu uměleckých řemesel. Program, rozsah i kvalita výuky a náročnost zkoušek jsou plně v souladu se schváleným zákonem o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Zákon bude, po podstoupení několika administrativních kroků na příslušných rezortních ministerstvech, znamenat uznání Mistrovské školy uměleckých řemesel, zkoušky i titulu „mistr uměleckého řemesla“ jako nejvyššího možného stupně vzdělání v oboru umělecká řemesla. Vedle mistrovské školy nabízí sdružení i další způsoby vzdělávání formou studijních cest do zahraničí, workshopů nejen z oblasti jednotlivých profesí, které budeme podle možností a zájmu dále rozšiřovat, ale i ze sféry podnikání, zabezpečení majetku aj.

Dosud se Rudolfinea soustředovala zejména na vzdělávání stávajících uměleckých řemeslníků střední generace. Pro budoucnost uměleckých řemesel je však nutné vychovávat a získávat mladou generaci. V loňském roce začala cílevědomá a soustavná spolupráce především se středními uměleckooprůmyslovými školami, kde vyrůstají potencionální nástupci dnešních mistrů uměleckého řemesla. Daří se propojit spolupráci sdružení se školami také s Hospodářskou komorou díky trvalé rubrice „Řemesla“ v měsíčníku Komora.cz., kde se mohou (stejně jako naši členové a Rudolfinea) prezentovat odborné školy nejen v širokých podnikatelských kruzích, ale i celé hierarchii státní správy.

Není to však jen vzdělávání. Před Rudolfineou stojí od začátku další závažné úkoly zabezpečení řemesel v oblasti legislativy. K nim patří zlepšení postavení uměleckých řemesel v novele živnostenského zákona a také podpora Hospodářské komory v oblasti restaurování užitého umění, která se stává v současnosti velmi aktuální v souvislosti s novelou zákona o památkové péči i její reorganizací včetně příprav na vznik České komory restaurátorů. Začínáme spolupracovat se zahraničím a to jak v zajišťování odborných stáží, tak v přípravě účasti na mezinárodním veletrhu Denkmal v roce 2008. Jsme rádi, že nám pomalu, ale trvale narůstá členská základna. Ještě v roce vstupu do HK ČR jsme měli sotva dvacet členů, nyní jejich počet stoupl na osmdesát. Tato potěšitelná skutečnost však otevírá (a to nejen pro prezidium, ale i členskou základnu) otázku realizace dalších forem, které povedou nejen k udržení, ale i dalšímu rozvoji uměleckých řemesel a zachování kulturního dědictví z oblasti užitého umění.

Robert Ritschel

HISTORICKÉ INTERIÉRY UMĚLECKOPRŮMYSLOVÉ ŠKOLY V PRAZE-ŽIŽKOVĚ (K 85. VÝROČÍ ZALOŽENÍ)

V prvním desetiletí samostatného Československa bylo zakládání nových uměleckoprůmyslových škol výrazem podpory hospodářského rozvoje nové republiky. V Praze ke starší Uměleckoprůmyslové škole přibýly dva nové ústavy. Zatímco Státní ústav školský pro domácí průmysl (1919) navázal na starší německý k. k. Anstalt für Frauen- Hausindustrie (Ústav pro ženský domácí průmysl), zaměřený od počátku především na textilní obory, pak Státní odborná škola pro zpracování dřeva, založená o dva roky později (1921) brzy rozvinula obory, které na starší uměleckoprůmyslové škole chyběly (truhlářství) nebo brzy zanikly (řezbářství). Postupně nová škola překonala a zastínila starší školy podobného zaměření: německé ve Volarech, Kynšperku nad Ohří a Králikách i české ve Valašském Meziříčí a Chrudimi, odkud přišel do žižkovské i nový ředitel, arch. František Buben. Po druhé světové válce zůstala v českých zemích jako jediná škola svého druhu, zatímco i pozdější ústav stejného zaměření v Olomouci (1924) byl zrušen. Žižkovskou školou prošla většina nynějších uměleckých truhlářů a restaurátorů, z nichž někteří jsou členy našeho sdružení. Proto budeme věnovat pozornost některým umělekořemeslným oborům na této škole i v dalších číslech zpravodaje.

Na rozdíl od starší pražské uměleckoprůmyslové školy (založ. 1885) se žižkovská soustředila na výrobu nábytku, hraček, řezbářství, a dalších oborů souvisejících s tvorbou interiéru. Od počátku se však mohla odpoutat od tradice historismu a navazovat na obrodné snahy německého Bauhausu, kladoucí důraz na vlastnosti a možnosti zpracování přírodního materiálu, především dřeva, na výtvarné řešení jedinečného rukodělného výrobku a postupně také potřeb průmyslového designu. Škola usilovala o vysokou výtvarnou úroveň prací svých žáků, a po druhé světové válce reagovala na proměny užitého umění a zavedla řadu nových oborů: propagační grafiku, scénické techniky a výstavnictví. Po celou historii školy je pozoruhodná její intenzivní spolupráce se zahraničím a k současnosti stále výraznější úspěchy

dekorativních umění v Paříži roku 1925. Interiérový celek pánské pracovny, zhotovený podle návrhu Františka Nováka, žáka Josipa Plečnika, získal velkou cenu – Grand prix. Zahrnoval dominantní knihovnu s intarziemi Františka Treilly s alegoriemi Obchodu, Hojnosti a Vlasti na spodních dvířkách, velký pracovní stůl, menší knihovnu a konferenční stůl s dvěma křesly před krbovou stěnou s lucernami. Pozoruhovný nábytkový soubor, vyrobený pro výstavu žáky školy ve stylu art-deco, slouží od dokončení nové budovy jako vybavení ředitelny.

S výstavou, jejíž název dal podnět k označení tohoto dnes velmi obdivovaného slohu, souvisí ještě jeden neodmyslitelný prvek interiéru školy. Salon v patře československého pavilonu od Josefa Gočára, realizovaný profesory pražské uměleckoprůmyslové školy na námět řemesel, navrhl Pavel Janák. Interiér s proslulým cyklem gobelínů Řemesla od Marie Teinitzerové osvětlovala čelní skleněná stěna nástupního schodiště, jejíž vitráže s texty o poslání řemesel navrhl (stejně jako gobelíny) František Kysela. Interiér salonu měl být po ukončení výstavu

přenesen do nově budovaných reprezentačních prostor Pražského hradu, jehož architektem se stal osobní přítel prezidenta T.G. Masaaryka a profesor pražské uměleckoprůmyslové školy Josip Plečnik. Pro jeho orientaci ke klasicismu a smysl pro jasný řád byl ponurý interiéř, připomínající dekorativní okázalostí komnaty šlechtických zámků minulosti, nepřijatelný. Z podnětu V. V. Štecha byly rozebrané vitráže ze zrušeného pavilonu přemístěny a škola je zabudovala do oken schodiště nové budovy, dokončené roku 1927. V ní se zachovaly i další dva reprezentační interiéřy, které navrhl rovněž architekt Jan Novák. První z nich, situovaný v přízemí nejstaršího traktu budovy, je školní knihovna. Představila se veřejnosti jako exponát na klíčové Výstavě soudobé kultury v Brně, na níž se poprvé manifestačně uvedly zásady funkcionalismu. Na rozdíl od starší silně dekorativní ředitelny se v interiéřu knihovny prosadily mnohem výrazněji ideje Bauhausu důrazem na krásu a vlastnosti dřeva, funkčnost a dokonalost stolů, prapetních krytů ústředního topení i vitrinových knihovnických stěn, jejichž architektoniku podtrhují drevořezby Františka Kmenta. Řezbářský detail se objevuje také ve výplních dveří a oživuje jinak střidmější prostor dnešní sborovny. Reprezentační interiéřy školy - mistrovské dílo nejstarší generace profesorů a studentů, jsou dodnes příkladnou ukázkou preciznosti uměleckořemeslné práce, která byla a zůstane velkým vzorem pro jejich pokračovatele.

žáků v domácích i mezinárodních soutěžích. Jejich práce se uplatňují ve veřejných prostorách i v nejrůznějších interiéřech, ať už jde o malířskou nástěnnou výzdobu, dřevěnou plastiku nebo hrací předměty.

Do výtvarného dění se škola zapsala ještě před dokončením nové budovy na dnešním Žižkově náměstí. Z iniciativy svého ředitele arch. Bubena a některých významných učitelů si dokázala zajistit nejen vlastní projekt školní budovy, vypracovaný architektem Františkem Vahalou, ale zúčastnit se s uměleckoprůmyslovou školou i proslulé pařížské Mezinárodní výstavy

PODNĚTY A NÁZORY

Na naši výzvu, uvedenou na webových stránkách, abyste přispěli svými poznatky a zkušenostmi k širší diskusi o oblasti vzdělávání, která probíhá i na stránkách měsíčníku HK ČR Komora.cz, a bude se jí věnovat příští grémium mistrů a lektorů mistrovské školy, odpověděl nejprve mistr uměleckého řemesla Karel Bureš. Jeho dopis, uvedený zde v plném znění, má zásadní platnost pro všechny uměleckořemeslné obory. Zaujal ředitele Odboru vzdělávání HK ČR ing. Zdeňka Vršníka, který jej využil pro argumentaci na jednáních o vzdělávání na ministerstvu školství mládeže a tělovýchovy ČR. Za ním zařazujeme krátký příspěvek uměleckého řezbáře Jana Rejmana z Vysokého Mýta, věnovaný současnému postavení tohoto uměleckého řemesla v souvislosti se vznikajícím katalogem typových pozic.

Vážení kolegové,

již delší dobu se pro velkou zaneprázdněnost odhodlávám k sepsání tohoto dopisu. Protože se nejedná o nic menšího, než je naše odborné školství, nechci nad svými poznatky jenom mávnout rukou, a jak to v naší politice často bývá, nechat vše „vyšumět do ztracena“.

Protože věřím, že HK ČR, jejímiž jsme členy, pro nás nejen může, ale i chce něco udělat, obracím se tímto na Vás, prezidium sdružení Rudolfinia, s prosbou o tlumočení svých postřehů na příslušných místech.

Několik let nazpět jsem měl možnost zúčastňovat se jako pozvaný oponent obhajoby maturitních prací na SUPŠ v Turnově a SUPŠ Slévárenská v Brně. V roce 2005 to byl právě prožitek z brněnské školy, který mě utvrdil v přesvědčení, že tento dlouho plánovaný dopis musím napsat.

Dá se mluvit o určitém vyčerpání trpělivosti a víry ve skutečnost, že se ta či ona vzdělávací instituce sama uvnitř sebe bude díky entuziasmu personálu zdokonalovat, a je otázkou, zda tento proces má vůbec možnost sama uskutečnit bez vnější pomoci. Zde si kladu otázku, zda žák navštěvuje školu kvůli platu vyučujících, nebo proto, aby byl dobře připraven pro život a stal se přínosem pro zaměstnavatele a zákazníka. Dovolují si se vši odpovědností tvrdit, že se znalostmi a dovednostmi tam získanými se většina z nich stane spíše přítěží. V praxi potom jednotlivým mistrům nezbyvá nic jiného, než zmíněného jedince podrobit jakési převýchově, pokud to vůbec lze. Tento jedinec mimo jiné již ztratil minimálně čtyři roky života tím, že získal spoustu neprofesionálních návyků ve věku, kdy je ještě šance na jeho jakési utváření. Tím nemyslím deformování jeho osobnosti, ale získání určitých pohybových dovedností, které se později již naučit nedají a v uměleckém kovářství jsou velmi důležité.

Profesionál, který je závislý na šikovnosti svých končetin, nemůže začínat až v osmnácti letech. To je pozdě. Sportovec má svého trenéra, houslista svého učitele, ale žádný z nich není demokratický co se týká vyžadované techniky. Jenom u zmíněné maturity jsem nabyt přesvědčení, že systém školy je natolik „demokratický“, že v tomto ohledu ponechává žákovi tolik volnosti, kolik si žák stačí vzít. Na mé výhrady k provedení a kvalitě představovaných prací bylo slyšet pouze vyjádření typu „není pro to dost prostoru“, „systém není ideální a já s tím nemohu nic dělat“, „my musíme to nebo ono“, „my bychom chtěli, léta se o to snažíme, ale nejde to“, atd. Protože se o to „léta snaží“, doufám, že tato aktivita je v příslušných kruzích známa a toto mé písemné vyjádření je nemůže v očích nadřízených nikterak poškodit. Dle obdržených informací za vše může ministerstvo, koncepce a „ti nahoře“. Po shlédnutí vybavení dílen bych tomu i věřil.

Těžko hledat viníky zodpovědné za současný stav odborného školství, ale je jisté, že obětí jsou žáci. Někteří třeba i jenom tím, že se s nimi škola včas nerozloučila, aby nepřišla o peníze „za hlavu“ a potom v závěru už je to hloupé, když již byl čtyři roky dobrý, se s ním pro jeho nedostatky rozloučit. Navíc je to i hodný hoch. Konečnou známkou potom mnohdy škola nehodnotí ani tak odvedený výkon žáka, jako sama sebe. Oponenti přítomní u maturity (pozvaní školou) sice mohou leccos namítat, ale výsledek to ovlivní pouze zřídka, neboť mají

jen poradní hlas a nejsou plnoprávními členy maturitní komise. Zde je prostor pro aktivitu HK ČR.

Z tohoto důvodu jsem nabyt přesvědčení, že se již nebudu zmíněných činností zúčastňovat, dokud se podmínky nezmění. Nelze ztrácet čas „děláním křoví“ u něčeho, co je špatně jenom proto, aby si někdo „udělal čárku, že ten či onen byl oponentem, když může oponovat pouze teoreticky. To je alibismus a ztráta času. V následujících řádcích se pokusím definovat poznatky a postřehy nejen svoje, ale i mnohých kolegů a nastínit určité možnosti řešení.

Co je třeba změnit ve studiu oboru umělecký kovář a zámečnick?

1. Prosadit ve spolupráci s kompetentními orgány změny ve výuce tak, aby frekventant školy byl po jejím absolvování schopen samostatně pracovat alespoň na zadáních s nižší náročností na odbornou zkušenost a byl tak pro pracovní kolektiv jistým přínosem a nikoli přítěží. K tomu je nutné, aby zvládl veškeré základní technologické a manuální dovednosti, včetně zhotovení základního nářadí, které nikdy nelze koupit v podobě, jež je úplně vyhovující. V minulosti tomu nebylo jinak a prot byl český řemeslník všude ceněn. Není přípustné, aby žák u maturity odvedl technologický výkon hodný kutila s odůvodněním, že si chtěl to či ono „zkusit“, což jsem několikrát zažil... Možné důvody stávajícího stavu jsou v tom, že student je příliš zahlcován teoretickými předměty, které jsou neúměrně upřednostňovány v rozsahu, který žák nedokáže plně vstřebat, takže na konci studia si pamatuje obvykle jenom zlomek a podstatné teoretické znalosti stejně nemá. Obecné teoretické předměty jsou pěstovány „akademicky“ bez souvislostí a zaměření na studovaný obor, tj. ve velmi obecné rovině (např. matematika, geometrie, fyzika) a v příliš velké šíři. To vše také na úkor praktické výuky, která byla dříve v rozsahu nedostačujícím, a dnes se ještě zmenšila, mnohdy ještě dělená na krátké časové úseky mezi jednotlivými teoretickými předměty. Je proto běžné, že žáci odborných učilišť disponují větším rozsahem dovedností než žáci průmyslových škol (!!!). Tyto mají navíc často ambice být jakousi přípravkou pro Akademii, což samo o sobě není špatné, ale umění lze zřídka provozovat bez dokonalé znalosti řemesla stejně, jako si nelze představit školu pro literární tvorbu s absencí znalosti pravopisu. Výše platů mistrů odborné přípravy znemožňuje získání špičkových řemeslníků pro výuku tak, aby na ně mohly být kladeny vysoké nároky.

V případě, kdy nelze teoretické předměty „zredukovat“, měla by se prodloužit délka studia a tyto posunout do vyšších ročníků. V době kolem patnáctého roku života je totiž ten nejvyšší čas pro možnost formování manuálních dovedností a zručností, která s koncem dospívání silně ochabuje. Na teorii ale není pozdě nikdy, to je proces na celý život.

2. Prosadit přítomnost člena odborné komise z řad odborníků z praxe delegovaného HK ČR, resp. profesním sdružením nebo živnostenským společenstvem s příslušnou kompetencí a pravomocemi pro posouzení předmětu závěrečné (maturitní, učňovské) práce. Právě tyto lidé z praxe jsou obvykle konečnými příjemci absolventů zmíněných vzdělávacích institucí a oni nesou tíhu pozdější výuky toho, co je škola měla naučit, ale nenaučila. Tento odborník by měl mít při hodnocení závěrečné práce právo veta, samozřejmě pouze pro tuto disciplínu. Měl by být škole znám s patřičným předstihem, aby mohl předběžně konzultovat své výhrady v okamžiku, kdy záměr maturitní nebo učňovské práce existuje v návrhu žáka na papíře. Předěšlo by se případně výtkám něčeho, co student třeba vůbec netušil a tím i zbytečnému stresu při zkoušce.

Zdůvodnění: Protože nelze věřit skutečnosti, že úplně za vše může systém a podceňovat lidský faktor, respektive určitou pohodlnost, je přítomnost nezávislého odborníka nesvázaného se školou nutností z hlediska určité hrozby skládání účtů představiteli odborné veřejnosti. Škola se tak musí víc snažit, začít brát na vědomí požadavky praxe, a ne si jen tak

„kutit“, co uzná za vhodné. Tato praxe byla v dobách rozkvětu řemesla běžná a škola profesnímu společenstvu přímo patřila.

3. Otázka financí. Problémy vidím dva. První je chronicky známá skutečnost „peněz za hlavu“, která poskytuje odbornému školství nebo školství obecně medvědí službu s výsledkem udržet žáka za každou cenu. Tato skutečnost musí zákonitě ve svém důsledku posunout úroveň výuky směrem dolů. Druhým problémem je ocenění mistrů odborné přípravy. Jak psáno výše, je třeba od nich nejen více vyžadovat, ale mít možnost si i vybírat. V tomto případě skuteční odborníci raději zůstanou doma u své živnosti, neboť je to pro ně finančně výhodnější. Ty výjimky, které samozřejmě také existují, jsou motivovány nadšením pro věc. Je ovšem otázkou, jak dlouho jim nadšení vydrží a s jakým nasazením se angažují. Inu, za málo peněz nelze čekat hodně muziky. Jsou ale i případy, kdy to dotýčný dělá jenom proto, že by se jinde těžko uplatnil. (!!!) Tato práce mistra odborné přípravy musí být při požadovaných zvýšených nárocích i finančně zajímavá. Ve vyspělém světě je tento přístup běžnou praxí. Dokážeme dostat naše odborné školství s dnešními možnostmi alespoň částečně na úroveň bývalé c. a k. monarchie?

S pozdravem Karel Bureš

Vážení,

řezbářství u nás bylo v minulém období úplně přerušeno, ale v zahraničí se dále vyvíjelo a mechanizovalo, až ruční práce téměř nahradily kopírovací stroje. Po opětovném obnovení řezbářství u nás se vytvořily dva směry a z toho vznikají řezbáři na různých úrovních.

Pokud jsou řezbáři zapojeni do spolupráce s kopírovacími stroji, nevěnují se žádným přípravným pracem a jejich činnost spočívá pouze v dokončování různě dokonalých tvarů zhotovených strojem. Jsou ovlivněni danou předlohou a nemohou pracovat podle svého, nevytvářejí žádné originály.

Druhý směr řezbářů navazuje svou prací na dřívější řemeslo a na původní řezbářské školy (ve Volarech, Králíkách aj.). Chtěl bych upozornit, že činnost samostatně pracujícího řezbáře je obsahově mnohem rozsáhlejší, než se na první pohled zdá. Pokud řezbářská práce začíná zpracováním právě poraženého stromu, je celý řetězec činností na sebe navazujících mnohem obsáhlejší a jsou zde zastoupeny i činnosti fyzicky velmi náročné, činnosti, vyžadující hrubé strojní opracování ještě než vlastní řezbářská práce započne. Tyto činnosti jsou spojené s vysokou hlučností a prašností. Zanedbatelná není ani příprava materiálu a manipulace s ním. Samostatná práce umožňuje řezbáři se mnohem více rozvíjet a zdokonalovat, dává možnost vytvářet stále nové originály. Podle našich zkušeností velice málo lidí hodnotí dílo řezbáře tak, jak by si zasloužovalo. Představa většiny o ceně řezbářského díla neodpovídá dané práci a vloženému úsilí. Mějte se všichni hezky, ať se Vám dílo daří.

S pozdravem Jan Rejman

PRÁVNICKÉ OKÉNKO: SMLOUVY SE ZÁKAZNÍKEM

Na provedení uměleckořemeslných a restaurátorských prací uzavírá majitel, investor nebo dodavatel zpravidla smlouvu o dílo. Tato smlouva může být uzavřena buď podle občanského (pokud jde o soukromé účely) nebo podle obchodního zákoníku (pokud je objednavatelem stát, státní organizace nebo obec). Zásadní rozdíl je zejména v tom, že ustanovení obchodního zákoníku lze v konkrétní smlouvě změnit a upravit, zatímco smlouva podle občanského zákoníku toto neumožňuje. Smlouva o dílo by měla být uzavírána zásadně písemně, aby se předešlo nejasnostem. Musí obsahovat určení předmětu díla, včetně rozsahu požadovaných prací a cenu za tyto práce. Dále by měla obsahovat zejména termín ukončení prací, termín a místo předání (důležité pro likvidaci případné pojistné události), platební podmínky, záruky a odpovědnost za vady. Jde-li o kulturní památky, měly by být ve smlouvě uvedeny číslo v seznamu kulturních památek a odkaz na závazné stanovisko orgánu státní památkové péče, které je nutné dodržet při rozsahu a způsobu prováděných restaurátorských prací.

Cena prováděných prací je stanovena dohodou smluvních stran. Zde je třeba vzít v úvahu, že rozsah a náročnost uměleckořemeslných a restaurátorských prací bývají do značné míry závislé na výsledcích průzkumu. Jeho výsledky by měly být známy před stanovením ceny díla, neboť ji mohou podstatně ovlivnit. Není-li proveden průzkum a je dohodnuta pevná cena bez možností navýšení, jakékoli práce navíc mohou jít k tíži zhotovitele. Protože má objednavatel zpravidla zájem na co nejnižší ceně prací, je třeba s touto skutečností počítat. Pro zaplacení zakázky jsou předpokladem jen řádně provedené a dokončené práce. Tato skutečnost by

měla být uvedena v protokolu či zápisu o předání a převzetí prací. Ten by měl dále obsahovat datum, podpisy obou stran a prohlášení, že objednavatel přijímá provedené práce bez připomínek, vad a nedodělků. Pokud zůstanou nějaké vady či nedodělky, je nutno opětovně vyhotovit další předávací protokol či zápis, kde je uvedeno, že veškeré nedostatky byly odstraněny a že podepsaný objednavatel již přijímá zakázku bez připomínek. Platební podmínky by měly obsahovat zejména způsob úhrady za provedené práce, možnost poskytnutí zálohy, způsob fakturace, splatnost faktur, případně sankce za nezaplacení či pozdní úhradu plateb.

Pokud jde o záruky za provedení prací (tj. odpovědnost za vady po dobu záruční lhůty), je záruční doba ze zákona za provedené dílo podle občanského zákoníku u zhotovených věcí šest měsíců, u opravovaných movitých věcí tři měsíce, pokud není ve smlouvě dohodnuta doba delší. Záruční lhůtu podle obchodního zákoníku je třeba dohodnout a uvést ve smlouvě.

Obecně lze říci, že smlouva o dílo by měla být vzájemně vyvážená tak, aby objednavateli zaručovala řádné a včasné provedení díla, zhotoviteli řádné a včasné zaplacení dohodnuté ceny za provedenou práci. Písemná smlouva, včetně celého jejího obsahu, je potvrzením dohody objednavatele a zhotovitele. Je nezbytná, stejně jako zápis o předání a převzetí prací, bude-li nutné řešit rozpory smluvních stran soudní cestou, at již jde o kvalitu nebo rozsah provedených prací, termín dokončení prací, či úhrady za provedené práce.

JUDr. František Jaroš

DVĚ POZVÁNKY DO MNICHOVA

K významným evropským „městům umění“ patří na západ od našich hranic bavorský Mnichov. Rod Wittelsbachů si zde od středověku budoval svou hlavní rezidenci, která odráží sílící moc vévodů a v 19. století bavorských králů. Jako bohatí mecenáši a sběratelé naplňovali její interiéry uměleckými díly a bohatými kolekcemi, které se staly základem dodnes proslulých mnichovských uměleckých sbírek: Staré a Nové Pinakotéky, Glyptotéky a Antické sbírky i Bavorského národního muzea.

Bayerisches Nationalmuseum

Druhá polovina 19. století znamená v Evropě vznik národních států, které svoji identitu opíraly o památky národní minulosti, soustředované v muzejních sbírkách. Bylo tomu tak i v Bavorském království. V roce 1853 předložil archivář Karl Maria svobodný pán

von Aretin, který připravoval soupis uměleckých památek bavorského panovnického domu, plán na zřízení wittelbašského muzea, které bylo založeno v lednu 1855 pod názvem Bayerisches Nationalmuseum. Král Maxmilián II. završil sběratelské úsilí bavorských vévodů i svého otce, krále Ludvíka I., který soustředil sbírky antického umění a evropského malířství ve zmíněných muzeích. Do sbírek muzea přicházela umělecká díla a uměleckořemeslné předměty z mnichovské rezidence i sídel rozvětvené rodiny. Kromě toho sem přibývaly celé interiéry paláců, které ustoupily přestavbě Mnichova v novodobé velkoměsto, jíž podlehl i četné středověké památky. Po způsobu lapidária tu nacházely záchranu i četné středověké malby a plastiky, objevené v bavorských kostelích. Na jedné straně to byly předměty, které oslavovaly minulost panovnického rodu a na straně druhé ohrožené památky, zachráněné z Bavorska i dalších německých zemí v intencích rodící se památkové péče.

V tzv. separátních sbírkách byly soustřeďovány kolekce uměleckého řemesla po příkladu uměleckooprůmyslových muzeí. Zaměření muzea našlo výraz také v architektuře nové budovy, která vyrostla podle projektu Gabriela Seidla v letech 1894-1900 jako dominanta nové třídy Prinzregentstrasse vně historického jádra města. Budova patří k nejzajímavějším v Evropě, neboť svou architekturou odráží ideje historismu. Jednotlivé oddíly expozice jsou umístěny v částech postavených v příslušném slohu. Za druhé světové války byla budova silně poničena a postupně prochází nákladnou rekonstrukcí. Vzhledem k adaptacím nejsou v současné době vystaveny všechny tzv. separátní sbírky, k nimž patří zejména kolekce skla, barokní slonoviny, portrétní miniatury, většina kolekce zbraní a zbroje, umístěné především v prvním patře muzejní budovy.

Ve zvýšeném přízemí se zachovalo jádro historické expozice, od počátku muzea zaměřené na vývoj bavorského vévodství, doložený uměleckými díly od gotiky po klasicismus. Kolekce gotického umění obsahuje řadu bohemik, která se sem dostala z dílen předhusitské Prahy. Samostatná pozornost je věnována velkým osobnostem středověkého řezbářství, Hansi Multscherovi a Tilmanu Riemenscheiderovi. Středověké umělecké řemeslo je představeno nejen klenotnicí, ukázkami gotického nábytku, ale i přenesným gotickým interiérem síně z cechovního domu tkalců z Augšpurku a zbrojnicí s kolekcí zbraní a zbroje gotiky a renesance. Do umělecké komory v mnichovské rezidenci, stejně jako do sídel falckraběte Ottheinricha v Heidelbergu se dostávaly umělecké předměty z Itálie, Nizozemí i ostatní Evropy. V expozici dokládá řada sálů významnou éru baroka a rokoka, kdy se za kurfiřta Maxmiliána II. Emanuela, který pobýval v exilu na dvoře Ludvíka XIV. ve Versailles, a jeho nástupců římského císaře Karla Albrechta a Maxmiliána III. Josefa posílil vliv Francie, z níž se dovážely a napodobovaly umělecké předměty, zejména nábytek, stolní nádoby, načíni a ozdoby, porcelán, ale přicházeli i umělci a umělečtí řemeslníci. Historický vývoj je doveden do 19. století, kdy se Bavorsko stává královstvím.

Podzemí muzea je věnováno lidové kultuře, umění a uměleckému řemeslu. Nejznámější je z této oblasti zejména sbírka betlémů, kde najdeme ukázky nejen z Evropy, ale i mimoevropských katolických zemí,

Rezidence s pokladnicí (Residenz und Schatzkammer)

Architekturu mnichovské rezidence jako sídla bavorských vévodů a králů poznamnal složitý stavební vývoj. Přestavbu středověkého vodního hradu na renesanční letohrádek následovalo v dalších stoletích jeho rozšíření na velkolepou dvorskou rezidenci o šesti dvorech s rozsáhlou palácovou zahradou. Spolu s tím vznikaly nové interiéry a narůstaly sbírky. Roku 1570 vybudoval pozdější dočasný správce rudolfinských sbírek, umělec a antikvář Jacopo Strada v rezidenci tzv. Antiquarium pro vystavení antických děl. Toto křídlo s velkým sálem se stalo nejstarší muzejní budovou na sever od Alp. V roce 1598 charakterizuje inventář bohatství tzv. kunstkomory, která se stala základem samostatných

uměleckých muzeí, vybudovaných v průběhu 19. století. Před třicetiletou válkou byla mnichovská rezidence se sbírkami srovnávána s Pražským hradem Rudolfa II. Idea muzea pokračovala vznikem dalších speciálních sbírek. Také v nádherných interiérech se objevovala jedinečná umělecká díla, zakupovaná z celé Evropy jako dominanty reprezentačních a obytných prostor. V 17. a zejména v 18. století je tvořili významní architekti po vzoru francouzského dvora ve Versailles a naplňovali tapisériemi i nábytkem významných ebenistů jakými byli Charles Cressent, Francois Oeben, Abraham a David Roentgenové. Poslední úpravy vnějšku i nových interiérů přinesla éra bavorských králů 19. století. Ještě před pádem monarchie byla rezidence v roce 1919 zpřístupněna veřejnosti. Přes velké škody za druhé světové války se podařilo sbírky zachránit a mnichovská rezidence je i dnes největším muzeem historického interiéru s mobiliářem na světě.

Relativně samostatnou součástí rezidence je pokladnice. Vznikala postupně od 16. století z kolekce kunstkomory, k níž přibyl roku 1777 poklad falckého dvora, v roce 1803 pak liturgické předměty ze sekularizovaného mnichovského dómu, klášterů a později i rezidenční kaple. Proto se tu setkáváme vedle korunovačních klenotů s liturgickými předměty a oděvy od středověku po sklonek baroka. Představu nádhery vévdodského manýristického a barokního dvora připomíná vynikající kolekce drahocenných nádob z horského křišťálu, drahých kamenů, díla předních jihoněmeckých zlatníků Christopha a Wentzela Jamnitzerů, k nimž se pak připojují práce pověstných mistrů z Augšpurku. Architekturu, zachovanými mobilárními fondy a sbírkami je mnichovská rezidence jedním z nejvýznamnějších zachovaných panovnických sídel Evropy.

Miloslav Vlk

NĚKOLIK POZNÁMEK K RESTAUROVÁNÍ PŘEDMĚTŮ UŽITÉHO UMĚNÍ

Na rozbouřenou hladinu v otázce budoucího postavení restaurování reagovala mimořádná schůze našeho sdružení 27. února letošního roku. Následně diskutovaly i další skupiny restaurátorů svázaných s nově vzniklou Fakultou restaurování Univerzity Pardubice (sdružení Ret-art a Arte-fakt) o koncepci přípravného výboru České komory restaurátorů. K této aktuální diskuzi se připojila také Rudolfínea. Přípravný výbor ČKR odpověděl poté na naši adresu bez jakéhokoli pochopení specifik restaurování předmětů užitého umění. Proto se prezídium rozhodlo v našem zpravodaji uvést několik poznámek k této problematice.

/1/ Restaurování výtvarných děl (zejména malířských a sochařských) bylo pod vlivem tzv. české restaurátorské školy, založené na AVU v Praze prof. Bohuslavem Slánským, považováno za **uměleckou činnost**. Tento názor, nyní znovu zastávaný přípravným výborem chystané České komory restaurátorů, vychází z povahy **uměleckých děl (artefaktů tzv. volného umění)**, která jsou výsledkem **umělecké tvorby** konkrétního autora. Jejich estetická funkce je prvotní a nadčasová, protože např. barokní sochy a obrazy vyvolávají i v současnosti silný estetický zážitek samy o sobě, např. v galeriích i přesto, že se ocitla mimo původní funkční celek (např. barokní oltář konkrétního kostela), pro který byla původně vytvořena a určena. Výtvarní umělci od renesance postupně opouštěli cechovní dílny a stávali se svobodnými (nezávislými výtvarníky), ve 20. století někdy považovanými za společenské idoly.

/2/ Díla tzv. užitého umění naproti tomu vznikala jako konkrétní **umělecké předměty** pro jasný, předem daný účel (např. židle, váza, mříž apod.), které měly primární **užitnou funkci**. V minulosti vznikaly většinou podle předlohy nebo návrhu umělce jako výsledky rukodělné **umělecké výroby**, jejímž základem bylo **řemeslo**. Na rozdíl od obyčejného užitkového zboží

byly výtvarně pojednány, měly estetickou funkci, která je odlišovala od obyčejných výrobků. Provozně a umělecky náročné předměty (např. lovecké palné zbraně) mohly být výrobkem i několika specialistů. Proto pracovali umělečtí řemeslníci nejčastěji v cechovních dílnách a po zrušení cechů jako členové živnostenských společenstev, jež na ně navazovala.

/3/ Z výše uvedeného vyplývá, že **restaurování v uměleckém řemesle** bylo, je a musí být spojeno nejen s nezbytnými teoretickými znalostmi a zkušenostmi v oblasti konzervování nejrozličnějších materiálů, ale s perfektním (mistrovským) rukodělným **zvládnutím řemesla**, které umělecký předmět vytvořilo. Stejně jako u volného umění se jím mohou zabývat jen velmi schopní a zkušení specialisté-mistři uměleckého řemesla. Jak je zřejmé ze zcela odlišné povahy volného a užitého umění, je nutné také kvalifikovaně přistoupit k jejich poslání. Vzhledem k tomu, že bylo **umělecké řemeslo (včetně restaurování předmětů)** vždy prováděno jako **živnost** v náročně a speciálně vybavených rodinných dílnách, zatímco **výtvarný umělec-restaurátor** vykonává **svobodné povolání**, je potřeba ustavit restaurování předmětů užitého umění jako vázanou (případně koncesovanou) živnost. Garantem kvality restaurování v uměleckém řemesle by měly být renomovaní mistři jednotlivých profesí ve sdružení pro umělecká řemesla Rudolfinia, které je členem Hospodářské komory ČR.

/4/ Shora vytčené rozdíly se samozřejmě promítají také do oblasti restaurování. Na rozdíl od artefaktů, které umělci tvořili převážně jako jedinečný originál, vznikaly v některých případech (např. v manufakturní „malosériové“ produkci, později výrobky protodesignu 19. století a průmyslového designu 20. století) ve větším či dokonce masovém množství. Protože systematická **teorie restaurování předmětů užitého umění neexistuje**, aplikují se obecné zásady restaurátorské školy pro malířství někdy bez ohledu na odlišnou povahu předmětů užitého umění. Některé jistě správné obecné zásady se však automaticky přenášejí na umělecké předměty bez ohledu na jejich zvláštní povahu a podstatu. Např. doplňování odlišným materiálem nevhodných vlastností vede po čase ke zmaru restaurátorské práce.

/5/ K námitkám ze strany přípravného výboru České komory restaurátorů, které se týkají vzdělávání v uměleckém řemesle s tím, že je třeba zavést tříleté magisterské studium restaurování, je nutné poznamenat následující. Restaurování v uměleckém řemesle se neučí na žádné vysoké škole v ČR jako samostatný studijní obor. Letošní pokus zavést jej na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze, zcela oprávněně kladoucí důraz především na konzervování, se bude potýkat u absolventů gymnázií s nezanedbatelnými problémy v praktickém zvládnutí řemesla. Konzervování a restaurování se zato již po léta věnují střední uměleckoprůmyslové školy, v současné době vyšší odborné školy při nich zřizované, velmi často zaměřené právě na restaurování v uměleckém řemesle podle specializace té které školy (donesávna včetně vyšší odborné školy v Litomyšli, která se nyní stala Fakultou restaurování Univerzity Pardubice). Vazba na uměleckoprůmyslové školy se starou tradicí je víceméně jistou zárukou i praktické přípravy a osvojení potřebných rukodělných dovedností. Některé školy začínají ve spolupráci s VŠCHT zavádět bakalářské studium konzervování a restaurování. Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze takové studium nemá a odmítla snahu zakládaných vyšších odborných škol podpořit. V této situaci považujeme za účelné a reálné podporovat studium těchto vyšších odborných škol a také výuku restaurování v Mistrovské škole uměleckých řemesel pro absolventy učebních oborů uměleckých řemesel s dlouholetou praxí. V tomto směru bychom rádi využili snahy Hospodářské komory v oblasti vzdělávání i jejího významného postavení a požádali o její záštitu i na tomto poli, která je v naplnění činnosti sdružení pro umělecká řemesla Rudolfinia.

Miloslav Vlček

NEPŘEHLÉDNĚTE!

- **Grémium mistrů uměleckých řemesel a lektorů mistrovské školy se koná dne 1. června 2006 v 15,00 hod. ve Výstavním sále kongresového centra hotelu Olšanka v Praze 3 (viz plánek)**

Program: 1. referát o zákonu o ověřování a uznávání dalšího vzdělávání
2. diskuse o dalším vzdělávání v oboru umělecká řemesla
3. informace o nově otevíraném ročníku mistrovské školy

- **VALNÁ HROMADA SDRUŽENÍ RUDOLFINEA se koná dne 1. června 2006 v 16,00 hod. ve Výstavním sále kongresového centra hotelu Olšanka v Praze 3**

Program: 1. Zahájení
2. Zpráva o činnosti sdružení
3. Zpráva o hospodaření
4. Diskuse o situaci v restaurování
5. Změna stanov a kooptace členů do prezidia
6. Různé

Dopravní spojení: linkou A metra do stanice Flora, odkud tramvají č. 26 nebo autobusem č. 136 na zastávku Olšanské náměstí (jedna zastávka). Z Masarykova nádraží tramvají č. 5 a 26 na zastávku Olšanské náměstí, z Hlavního nádraží tramvají č. 9, 5 a 26 na zastávku Olšanské náměstí.

Autem je možné zaparkovat v areálu hotelu (viz plánek).

- **Vstupenky a dopravu na veletrh Denkmal v Lipsku si můžete zajistit u firmy SEPP International, s.r.o., Přemyslovská 32, 130 00 Praha 3, tel.: 222-734-483. E-mail: info@lipskeveletrhy.cz
Bližší informace: www.leipzig-messe.cz**

- **Výstava Na čtyřech nohách (sbírka sedacího nábytku Pražského hradu) v Královském letohrádku v Praze potrvá jen do 16. července 2006!**

- **Vyšší odborná škola uměleckoprůmyslová v Praze 3-Žižkově, Žižkovo nám. č. 1, pořádá v rámci oslav 85. výročí založení veřejnou prezentaci seminárních prací z technologie studentů 2. ročníku oboru řezbářství a restarurování dřeva, která se koná dne 5. 6. 2006 v učebně 59 v přízemí školní budovy. Bližší informace a program semináře sdělíme na valné hromadě.**